

системе комплексного формирования профессиональных компетенций через каждую отдельную дисциплину соответствующих учебных планов.

Ключевые слова: рейтингирование, оценка, реализация программ учебных дисциплин.

Zaharchyn R.M. Rating of teachers as part of innovative technology in vocational and educational activities of higher educational institution

The paper presents the author's approach to establishing the rating of teachers by assessing the quality level of their programs of academic disciplines. We recommend evaluation scheme developed by the established quantitative and qualitative indicators that characterize achievement at all stages in the formation of a complex system of professional competence through every single discipline relevant curricula.

Keywords: rating, evaluation, implementation of programs of academic disciplines.

УДК 572.028:27

Ст. викл. О.Ю. Кіндій, Ph.D. –
Український католицький університет

**ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ:
ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ З ПЕРСПЕКТИВИ РОЗУМІННЯ
ПОНЬЯТЬ ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ Й ЕКОЛОГІЧНОЇ
СВІДОМОСТІ У ПІЗНІЙ АНТИЧНОСТІ ТА РАННІЙ ПЕРІОД
ВІЗАНТІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ**

Для осмислення і вирішення сучасних екологічних і соціальних проблем та для формування понять екологічної антропології особливо важливими є історична спадщина філософських і богословських напрацювань такого нормативного для європейської цивілізації періоду як пізня античність і рання Візантія. Зроблено огляд кількох найавторитетніших зарубіжних дослідників і сформульовано пропозицію до широкої співпраці у цьому напрямі з боку сучасних українських істориків, філософів, богословів, релігієзнавців, соціологів та екологів, запозичуючи досвід сучасної західноєвропейської і північноамериканської науки щодо історії та сьогодення екологічної антропології, яка повинна запропонувати вирішення проблем стосовно порушень людських прав і виснаження та нищення природи і природних ресурсів.

Ключові слова: людина, антропологія, екологія, релігія, естетика, богослов'я, пізня античність, рання Візантійська імперія, православна церква.

Демократичні перетворення у Східній Європі початку 1990-х років і посилені імпульси під час Помаранчевої революції в Україні сім років тому, зокрема, дав народам цього регіону підтвердження і впевненість, що після довгих десятиліть тоталітаризму можливі зміни мирного й обґрунтованого характеру. Така трансформація йшла пліч-о-пліч із появою свободи віросповідання серед країн колишнього Радянського Союзу і тих країн, які були частиною "Східного блоку". Церква в Україні, особливо православ'я, як найпоширеніша церква разом з іншими християнськими конфесіями – Українською греко-католицькою церквою, римо-католицькою церквою, – вважають інституцією, що має найвищий рівень громадської довіри (61,1 %, за даними Civil Society Leadership Network [22]) і завжди мала потенціал відігравати значну роль у розвитку країни. Усвідомлюючи цей факт, церква сьогодні інституціонально відновлюється і започатковує важливі ініціативи соціального характеру, такі як відновлення богословської освіти, пастирського капеланства і соціальної робо-

та в лікарнях, дитячих будинках, навчальних закладах, місцях позбавлення волі та в армії. Що важливіше, більшість церковних лідерів в Україні сьогодні голосно висловлюють свою позицію щодо соціальної справедливості, миру, сталого економічного розвитку та екологічної свідомості в контексті загальної недовіри, корупції і розчарування, які нерідко панують у країні.

Отож, потрібно заповнити розрив між сучасними дослідженнями академічних та релігійних інституцій в Україні, з одного боку, а з іншого – багатьма історичними документами православної християнської традиції з соціальних питань. Зокрема, потрібно подивитися на визначення гідності людської особи, як це було сформульовано в пізній античності та ранній Візантії середньовіччя. Як вважають: цей період є і залишається нормативним для сучасної релігійної думки православного християнства. Визначення людини як мікрокосмосу в пізній античності тісно корелює з концепцією макрокосму, тобто зі світом, який оточує людину. Таким чином, така постановка питання закладає основи світогляду, в якому навколишнє середовище розглядається як частина людської відповідальності на відміну від позитивістської думки, що природа – це пасивна матерія, яку можна використовувати лише для задоволення людських потреб.

У пострадянській і агресивно капіталістичній Україні повага людської гідності і навколишнього середовища жорстоко і цинічно ігнорується. Таким чином, такі поважні інституції, як церква спільно з академічним співтовариством несуть відповідальність за вирішення цієї проблеми і повинні запропонувати концепцію більш гуманного суспільства за допомогою освітніх, громадських, політичних і релігійних об'єднань. Тому назріває необхідність забезпечити наукові та церковні кола дослідженням, яке покаже як у минулому було досягнуто гармонію у відносинах між людською культурою і навколишнім середовищем і які елементи цих відносин можуть бути перенесені та застосовані сучасною мовою до соціального порядку України. У західноєвропейському й американському контексті це питання дуже добре опрацьоване, але в Східній Європі соціальні питання з такої позиції насправді майже недосліджені.

За останні 20 років можна знайти декілька досліджень про те, що можна назвати соціальною думкою пізньоантичних і ранньовізантійських авторів. До сучасних дослідників належать: Луї Дж. Свіфт, який написав монографію про війну і військову службу [20], Роберт Додаро – про справедливе суспільство згідно з поглядами Августина [3], Скотт А. Дангам – про екологічний аналіз поглядів Августина на створений світ [4] і Сюзан Голман – про багатство і бідність [12]. Класичними монографіями, у яких розглянуто соціальні перетворення у пізній античності, є книги Пітера Брауна [2]. Проте деякі з цих досліджень спрямовані на опис культурних, політичних, філософських і релігійних вимірів життя ранньої християнської церкви і розвитку Римської імперії, таким чином соціальні питання і релігійні уявлення, які можуть бути зроблені релевантними для сучасності, є часто вторинними для цих авторів.

Водночас існує великий інтерес до соціальної думки самих авторів пізньої античності та ранньої Візантійської імперії. У 1984 р. Пітер К. Фан,

який сьогодні працює професором Джордтаунського університету, написав монографію на тему соціальної думки пізньоантичних і ранньовізантійських авторів [18]. Також Луїджі Падовезе написав книгу про соціальну думку деяких західних пізньоантичних авторів [17]. Одним з останніх і, мабуть, найбільш значних досліджень у цій галузі є проект, здійснений в університеті Лювена в Бельгії під орудою Брайана Маца, який дослідив пізньоантичних і середньовічних авторів і показав їх вплив на католицькі джерела соціального вчення [15]. Окрім цього, недавно вийшла друком його спільна робота з Йоганом Лемансом і Йоганом Ферштратеном, яка порушує питання соціальної етики ХХІ ст. [16]. Окрім цього, значний внесок у розвиток цієї тематики зробив Джейм Шефер, який розглядає духовні основи екологічної етики [19].

Щоб зосередити увагу на питанні екологічної антропології, потрібно згадати Лінна Т. Уайта, американського історика, який зробив спробу показати в одній зі своїх статей, що коріння екологічних проблем виникають саме з християнського розуміння Біблії, де в книзі Буття відносини між людською цивілізацією і навколишнім середовищем представлені як відносини між узурпатором і узурпованим [21]. Його тези спровокували палкі дискусії серед істориків, філософів, екологів і богословів, і цим самим стали стимулом для глибшого вивчення цього питання як у США, так і в Європі. Відповідь на його гіпотезу висунули також учені, які належать до Православної традиції, які вивчають історичні джерела пізньої античності та Візантійського середньовіччя. Стенлі С. Гаракас, грецький православний богослов, описав цю тему в декількох своїх книгах [8-10]. Комплексні зусилля для тлумачення християнського соціального вчення на основі спадщини авторів пізньої античності та ранньої Візантійської імперії зробив також Віген Гуроян, який досліджував цю тематику в кількох книгах [6, 7]. В. Гуроян є американським богословом вірменської традиції. Окрім цього, питання екології порушують у недавніх дослідженнях такі автори, як Анастас Г. Кесельпоульос [13], Влада Бижана [1] і Тамари Грдзелідзе [5].

В українській бібліографії, на жаль, не вистачає не тільки академічних рефлексій на тему релігійних аспектів соціального вчення про гідність людської особи та екологічної свідомості, але й відсутні першоджерела. Тільки деякі вибрані монографії та статті перекладено на українську мову. Український науковий світ побачив збірник соціальної доктрини католицької церкви три роки тому (2008 р.) [25]. Інститут релігії і суспільства Українського католицького університету видав важливий том соціально орієнтованих документів Української греко-католицької церкви (1989-2008 рр.) за редакцією Лесі Коваленко. Поряд з перекладом фундаментальних текстів Другого Ватиканського Собору є праці канадського вченого Андрія Кравчука на тему християнської соціальної етики в Україні у світлі спадщини Андрія Шептицького [23], переклад книги кардинала Йозефа Гьофнера "Соціальне вчення Церкви", який вийшов у світ у 2002 р. [24], однотомне зібрання статей з соціальної думки церкви і кількох вибраних статей, розсіяних у різних журналах, список української бібліографії з цього питання практично вичерпаний.

Таким чином, існує необхідність залучення сучасних українських істориків, філософів, богословів, релігієзнавців, соціологів та екологів до ді-

алогу з американською та європейською сучасною наукою щодо історії та сьогодення екологічної антропології, яка повинна запропонувати вирішення проблем стосовно порушень людських прав і виснаження та нищення природи і природних ресурсів.

Література

1. Bejan Vlad. Al XVI-lea Simpozion de Ecologie umana. Iasi: Fundatia Axis, 1999.
2. Brown Peter. Power and Persuasion in Late Antiquity: Towards a Christian Empire. Madison, Wis.: University of Wisconsin Press, 1992.
3. Dodaro Robert. Christ and the Just Society in the Thought of Augustine. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
4. Dunham Scott A. The Trinity and Creation in Augustine: An Ecological Analysis. – New York : Suny Series on Religion and the Environment, 2008.
5. Grzelidze Tamara. "Creation and Ecology. How Does the Orthodox Church Respond to Ecological Problems?" The Ecumenical Review (July 2002): 211-218.
6. Guroian Vigen. Ethics after Christendom: Toward an Ecclesial Christian Ethics. Grand Rapids, MI: Eerdmans Publishing Co., 1994).
7. Guroian Vigen. Incarnate Love: Essays in Orthodox Ethics. Notre Dame: Notre Dame University Press, 2002.
8. Harakas Stanley S. Contemporary Moral Issues Facing the Orthodox Christian. Minneapolis: Light and Life Publishing Corp., 1982.
9. Harakas Stanley S. Toward Transfigured Life: The Theoria of Eastern Orthodox Ethics. Minneapolis: Light & Life Publishing Corp., 1983.
10. Harakas Stanley S. Un Regard Orthodoxe sur la Paix. Chambésy, Geneva: Editions du Centre Orthodoxe du Patriarcat Oecuménique, 1986.
11. Haughey John C. ed., The Faith That Does Justice: Examining the Christian Sources for Social Change. – New York : Paulist Press, 1977.
12. Holman Susan, ed., Wealth and Poverty in Early Church and Society. Grand Rapids, MI: Baker Academic; Brookline Mass : Holy Cross Orthodox Press, 2008.
13. Keselopoulos Anestis G., Man and the Environment. – New York : Saint Vladimir's Press, 2001.
14. Krawchuk Andrii, Christian Social Ethics in Ukraine: The Legacy of Andrei Sheptytsky. Edmonton, Canada: CIUS, 1997.
15. Matz Brian, Patristic Sources and Catholic Social Teaching: A Forgotten Dimension. A Textual, Historical, and Rhetorical Analysis of Patristic Source Citations in the Church's Social Documents. Leuven: Peeters Press, 2008.
16. Leemans Johan, Matz Brian, and Verstraeten Johan, eds., Reading Patristic Social Ethics: Issues and Challenges in the 21st Century Christian Social Thought. Washington, DC: CUA Press, 2010.
17. Padovese Luigi, L'originalità cristiana: il pensiero etico-sociale di alcuni vescovi norditaliani del IV secolo. Roma: Ed. Laurentianum, 1983.
18. Phan Peter C., Social Thought. Message of the Fathers of the Church 20. Wilmington, Delaware: Michael Glazier, 1984.
19. Schaefer Jame, Theological Foundations for Environmental Ethics. Reconstructing Patristic and Medieval Concepts. Washington, DC: Georgetown University Press, 2009.
20. Swift Louis J., The Early Fathers on War and Military Service. Wilmington, Del.: M. Glazier, 1983.
21. White Lynn T. "The Historical Roots of Our Ecologic Crisis." Science. Vol. 155 (Number 3767, March 10, 1967): 1203-1207.
22. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.csln.info/en/news/urn:news:1DFA5C5,2011-03-16>.
23. Кравчук Андрій. Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали 1941-1944 / упорядник Жанна Ковба. – К. : Вид-во "Дух і літера", 2003.
24. Гьофнер Йосиф, кардинал, Християнське суспільне вчення : пер. з нім. С. Пташник, Р. Оглашений. Львів : Вид-во "Свічадо", 2003.
25. Компендіум соціальної доктрини Церкви. – К. : Вид-во "Кайрос", 2008. – 236 с.

Киндий О.Ю. Формирование основ экологической антропологии: постановка вопроса по перспективе понимания понятий достоинства и экологического сознания в поздней античности и ранний период Византийской империи

Для осмысления и решения экологических и социальных проблем и для формирования понятий экологической антропологии особенно важны историческое наследие философских и богословских наработок такого нормативного для европейской цивилизации периода, как поздняя античность и ранний период Византии. Сформулировано предложение к широкому сотрудничеству в этом направлении со стороны современных украинских историков, философов, богословов, религиоведов, социологов и экологов, заимствуя опыт современной западноевропейской и североамериканской науки об истории и современности экологической антропологии, которая должна предложить решение проблем нарушения прав человека и истощения и уничтожения природы и природных ресурсов.

Ключевые слова: человек, антропология, экология, религия, эстетика, богословие, поздняя античность, Византийская империя, православная церковь.

Kindiy O.Yu. Foundations of Ecological Anthropology: From the Perspective of Human Dignity and Environmental Awareness in Late Antiquity and Early Byzantine Empire

The historical legacy of philosophical and theological developments in late antiquity and early Byzantium is important for understanding and solving contemporary environmental and social problems and for forming concepts of ecological anthropology. Although modern Ukrainian culture was shaped and is still being shaped to some extent by this heritage (religious life, the Orthodox Church, sacred art, etc.), however, in the Ukrainian academia there is practically no critical research on the topic. Instead, many Western European and American scholars in the past twenty years produced a series of monographs on the subject. Hence, in this article a review of several most authoritative foreign scholars was made. As a conclusion a proposition was ventured to foster a closer cooperation among contemporary Ukrainian historians, philosophers, theologians, religious, social scientists and ecologists, borrowing the experience of contemporary Western European and North American science in the field of history and ecological anthropology, which can offer solutions to the problem of violations of human rights and destruction of nature and natural resources.

Keywords: human being, anthropology, ecology, religion, aesthetics, theology, late antiquity, early Byzantine Empire, the Orthodox Church.

УДК 658.8

*Доц. І.Б. Олексів, канд. екон. наук; аспір. Г.В. Михайляк –
НУ "Львівська політехніка"*

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ

На підставі проведених досліджень розглянуто процес управління знаннями як послідовність певних завершених етапів управлінської діяльності, що охоплюють планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання. Окрім цього, у роботі надано змістовну характеристику кожному з етапів процесу такого управління.

Ключові слова: контролювання, мотивування, планування, організування, управління, менеджмент, дані, інформація, знання.

Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями. З огляду на безперервний розвиток суспільства, пос-

тійно зростає обсяг різної інформації, яка потребує нагромадження, інтеграції, створення можливостей її інтелектуальної обробки та забезпечення швидкого і релевантного пошуку. Знання працівників і підприємств загалом стають цінним ресурсом, який за значущістю не поступається ресурсам матеріальним. Тому особливій актуальності останнім часом набуває дослідження теоретичних і практичних аспектів управління знаннями на підприємствах.

Аналіз останніх наукових досліджень з досліджуваної проблеми та визначення питань, що ще не вирішені. Теоретичні та прикладні засади сутності управління загалом та управління знаннями зокрема висвітлені у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких варто виділити: С. Арсентьєва, У. Буковича, Т. Гаврилова, А. Гопаненка, А. Данилова, С. Клепко, О. Кузьміна, О. Мельник та ін. У працях цих учених розкрито сутність процесу управління, розглянуто з різних позицій трактування терміна "управління" та особливості його здійснення стосовно різних об'єктів, розкрито сутність понять "знання", "дані" та "інформація".

Мета роботи. Розглянути управління знаннями з позиції функціонального підходу та надати змістовну характеристику кожному з етапів процесу управління.

Викладення основного матеріалу дослідження. Глобалізація економіки зумовила появу нового наукового і практичного напрямку – управління знаннями, англійською мовою – *knowledgemanagement*. Розвинені країни протягом останніх років активно розвивають і використовують інформаційні технології управління знаннями. У другій половині 1990-х років концепція управління знаннями вийшла за рамки бізнесу і стала освоюватися бібліотечним співтовариством, наукою й освітою, а також покладена в основу урядових програм реформування окремих галузей економіки. Фахівці проводять міжнародні форуми, конференції і виставки, присвячені результатам розвитку і використання технологій знань [4, с. 17].

Перш ніж дати визначення поняттю "управління знаннями" розглянемо окремо поняття "управління" та "знання".

Слово "управління" ми чуємо дуже часто, а само управління присутнє в усіх сферах нашого життя. Для ефективного управління підприємствам потрібна адекватна умовам їх роботи структура управління [1, с. 232].

Отенко І. [9, с. 17] зазначає, що управлінська діяльність – один із найважливіших факторів функціонування та розвитку організацій в умовах ринкової економіки, яка постійно ускладнюється та удосконалюється. Для визначення такої діяльності було введено в лексикон і широко використовується в управлінській та діловій сфері термін "менеджмент". Він походить від англ. *management* – "управління". Цей переклад можна доповнити такими додатковими визначеннями, як "вміння і мистецтво управляти, добиватися" [9, с. 18]. Поняття "менеджмент" досить широко трактується у світовій літературі з управлінням. Тому будь-якого єдиного його визначення не може бути. У Великому тлумачному словнику української мови "управління" – це перетворення інформації про стан об'єкта в командну інформацію від суб'єкта.